Leszek Ignacy Michalski (1920–1995), instruktor harcerski, żołnierz Armii Krajowej, nauczyciel akademicki, działacz społeczny

Lesław J. Welker
Toruń

Leszek I. Michalski, syn Wojciecha i Agnieszki z domu Kędziora, urodził się 2 lutego 1920 r. w Bydgoszczy, w rodzinie urzędnika pocztowego. W roku 1934 ukończył miejscową szkołę powszechną. Tu w roku 1930 związał się z harcerstwem, wstępując w szeregi „Błękitnej Czwórki" im. Jana Kilińskiego. Naukę kontynuował w II Państwowym Gimnazjum i Liceum Humanistycznym im. Marszałka Rydza-Śmigłego, a w drużynie – pracę harcerską. Przeszedł wszystkie stopnie wtajemniczenia harcerskiego od młodzika do harcerza orlego. W lipcu 1935 r. był uczestnikiem Jubileuszowego Zlotu XXV-lecia ZHP w Spale. Następnie zaliczył próbę drużynowego i otrzymał pierwszy stopień instruktorski przodownika, pełniąc kolejno funkcje: zastępowego (wrzesień 1936 r.), przybocznego (wiosna 1937 r.) i w końcu drużynowego (9 września 1938 r., ale skonfliktowany z poprzednikiem funkcji nie przyjął, biorąc roczny urlop). W tym czasie, 21 czerwca 1939 r. ukończył Gimnazjum tzw. małą maturą. Mimo urlopu, w lipcu 1939 r. prowadził ostatni obóz „Błękitnej Czwórki" w Koszarawie koło Żywca. Był też członkiem szkolnego hufca Przysposobienia Wojskowego. W sierpniu został zmobilizowany do junackiej kompanii PW i skierowany do obrony przeciwlotniczej; do 3 września brał udział w obronie Zakładów Amunicyjnych w Osowej Górze, potem, współdziałając z Wojskiem Polskim uczestniczył w walkach z niemieckimi dywersantami.

Internowany przez Wehrmacht na terenie ujeżdżalni koszar 15 pal, przeżył „krwawą niedzielę". Zwolniono go w końcu września. Od razu zabrał się za zabezpieczenie majątku drużyny – z zajętego przez żandarmerię gmachu gimnazjum wyniósł wraz z kolegami kroniki, albumy fotograficzne, dyplomy i resztki sztandaru, później zbierał broń z wrześniowych pobojowisk, w tym karabin maszynowy z zestrzelonego polskiego samolotu PZL-C. W grudniu zajął się organizacją konspiracyjnych struktur drużyny, przyjmując pseudonim „Toczyski". Od grudnia kierował grupą byłych członków „Błękitnej Czwórki" – prowadził szkolenie harcerskie i wojskowe, organizował wywiad, nie zapominając

o nauce. Jednocześnie od 19 września 1940 r. pracował jako robotnik w sklepie firmy Grosse. Cała ta działalność doprowadziła do aresztowania w 1941 r. i osadzenia w areszcie śledczym gestapo. Po dwóch miesiącach został zwolniony i by uniknąć dalszych szykan zgłosił się na wyjazd do Rzeszy, na tzw. roboty. 1 marca wyjechał jako malarz przemysłowy firmy Herman Kaatsch do Bawarii, gdzie malował słupy wysokiego napięcia, ale też zbierał informacje wywiadowcze. Do Bydgoszczy wrócił 24 marca 1943 r. i dwa dni później podjął pracę jako robotnik, a następnie ślusarz w firmie Gebrüder Ramme Landmaschinen (maszyny rolnicze). Harcerstwo, czyli Szare Szeregi, było wtedy już w strukturach organizacyjnych Armii Krajowej. Michalski został członkiem grupy „Jasie", czyli Bojowych Szkół SzSz, a w maju, jako „Kwiatek", zaprzysiężony do służby łączności wewnętrznej Garnizonu AK Bydgoszcz. Funkcję łącznika komendanta „Ula Lina" (konspiracyjnej Chorągwi Pomorskiej ZHP) pełnił do stycznia 1945 r., czyli tzw. wyzwolenia. Potem włączył się w prace Komendy Hufca i Chorągwi ZHP w Bydgoszczy.

W roku 1945 podjął naukę w Państwowym Liceum i Gimnazjum dla Pracujących, w którym 27 października uzyskał maturę, a następnie rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. 5 marca 1946 r. powstał Akademicki Krąg Instruktorski „Gryfici", którego został członkiem. W tym roku, w związku ze służbą w AK, został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego i przetrzymywany w areszcie śledczym przez dwa miesiące. Po zwolnieniu powrócił na studia. Już w ich trakcie (w roku 1947), jako student III roku, podjął pracę na stanowisku zastępcy asystenta (1 października 1947 – 30 września 1948 r.), a następnie asystenta (do 31 marca 1951 r.) w Katedrze Biologii z Hydrobiologią, a potem ponownie, z przyczyn proceduralnych, zastępcy asystenta (do 31 grudnia 1951 r.). W czerwcu 1947 r., jako członek i przedstawiciel Pomorskiej Komendy Chorągwi Harcerzy w Bydgoszczy (wcześniej był członkiem tamtejszej Komendy Hufca), był członkiem Komendy Zlotu Jubileuszowego 30-lecia Harcerstwa Pomorskiego w Toruniu.

Studia, ze stopniem magistra, ukończył 14 stycznia 1952 r., ale już dwa tygodnie wcześniej objął stanowisko asystenta, a 1 września 1953 r.

mianowano go starszym asystentem. W roku 1961 uzyskał stopień doktora nauk przyrodniczych na podstawie rozprawy: „Badania nad wpływem długości okresu świetlnego na poziom regulatorów wzrostu roślin dnia krótkiego i długiego" i 1 lipca awansował na stanowisko adiunkta. 29 czerwca 1968 r. został powołany na stanowisko docenta etatowego w Katedrze Fizjologii Roślin na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMK, którego prodziekanem był w latach 1969–1972. 19 maja 1970 r. został kierownikiem Pracowni Izotopowej w Instytucie Biologii, w latach następnych Pracowni Izotopowej Analizy Instrumentalnej w Instytucie BiNoZ (do 30 września 1990 r.), a w okresie 17 września 1975 r. – 28 lutego 1977 r. kierownikiem Zaocznego Studium Biologii. Przez kilka lat (1961–1968) reprezentował młodszych pracowników naukowych w Radzie Wydziału i Senacie Uczelni. W latach 1980–1981 był przewodniczącym podkomisji naboru.

Był uczestnikiem wielu sympozjów i kursów krajowych i międzynarodowych, np.: Międzynarodowego Zjazdu Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin Niemieckiego Towarzystwa Botanicznego 10–15 października 1966 r. w Rostoku (NRD), Seminarium Metodycznego o stosowaniu klimatyzacji w botanice eksperymentalnej 23–27 listopada tego roku, II Międzynarodowego Sympozjum o Regulacjach Wzrostu Roślin 20–29 października 1975 r. w Sofii, takiegoż Międzynarodowego Sympozjum 4–9 września 1978 r., Międzynarodowych Kursów Metodycznych Regulatorów Wzrostu Roślin – 24–29 marca w Halle (NRD) 1983, 1984 w Liblicach (CSRS). Był autorem kilkunastu prac naukowo-badawczych. 30 września 1990 r. przeszedł na emeryturę. Był członkiem wielu organizacji, stowarzyszeń i towarzystw, w tym naukowych, polskich i zagranicznych.

W latach szkolnych był również ratownikiem Polskiego Czerwonego Krzyża. W roku 1945 został członkiem Związku Młodzieży Polskiej (przynajmniej do roku 1949) i pełnił w nim funkcję przewodniczącego, a także członkiem Zarządu Wojewódzkiego Związku Walki Młodych w Bydgoszczy. Po rozpoczęciu studiów został w roku 1946 członkiem Zarządu Terenowego Akademickiego ZWM „Życie" i członkiem Bratniej Pomocy UMK, a w roku 1948 członkiem Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej (ZAMP).

Od stycznia 1946 r. był członkiem-współzałożycielem Akademickiego Związku Sportowego (prawdopodobnie w sekcji narciarskiej), a już dwa lata później objął w nim funkcję przewodniczącego Zarządu Środowiskowego AZS w Toruniu i sprawował ją do początku lat pięćdziesiątych. Wytypowany przez AZS, 4 kwietnia 1972 r. został pełnomocnikiem rektora ds. opieki nad studentami-sportowcami.

Od roku 1947 był członkiem Polskiego Związku Narciarskiego, w roku 1948 wszedł do Zarządu Okręgowego w Toruniu – był w nim instruktorem turystyki narciarskiej. Również w roku 1947 zapisał się do Polskiego Towarzystwa Taternickiego (PTT) w Bydgoszczy, gdzie był członkiem jego Zarządu, potem organizował jego Oddział w Toruniu, który oficjalnie powstał 18 marca 1948 r. W tym roku był też członkiem Komisji Turystycznej Powiatowego Komitetu Związków Zawodowych (PKZZ). 1 lutego 1949 r. został członkiem Klubu Wysokogórskiego, w którym był instruktorem taternictwa (m.in. w dniach 8–14 sierpnia 1951 r. był nim na Ogólnopolskim Kursie Taternickim w Zakopanem czy 11–19 grudnia 1955 r. na ogólnopolskim unifikacyjnym kursie instruktorów alpinizmu w Krakowie) i uzyskał też uprawnienia kierownika wycieczek po Tatrach stopnia A. W roku 1950 znalazł się w Kole Klubu Wysokogórskiego w Toruniu – w nim i w PTT pełnił funkcję sekretarza, a następnie prezesa. Jego pracownia na uczelni była miejscem spotkań i magazynem sprzętu. Jako zapalony fotograf i członek Polskiego Towarzystwa Fotograficznego w roku 1950 otrzymał II nagrodę na I Ogólnopolskiej Wystawie Fotografii Górskiej. Od 8 stycznia 1951 r. był członkiem Zarządu Okręgu PTTK w Bydgoszczy i Zarządu Oddziału w Toruniu, przodownikiem Górskiej Odznaki Turystycznej (GOT) z uprawnieniami do prowadzenia wycieczek, członkiem honorowym Klubu Wysokogórskiego i Honorowym Przodownikiem Turystyki Górskiej (23 marca 1985), Polskiego Związku Alpinizmu, w którym od 1951 r. był instruktorem, a 11 listopada 1976 r. otrzymał stopień Taternika Zwyczajnego.

Należał też do Związku Nauczycielstwa Polskiego od 1947 r., Towarzystwa Przyrodników im. M. Kopernika od 1947 r., Polskiego Towarzystwa Zoologicznego od 1948 r., Polskiego Towarzystwa Botanicznego od 1951 r., Polskiego Towarzystwa Geograficznego w Oddziale

w Toruniu od 20 października 1954 r., International Union of Forest Research Organization od 1965 r., Federation of European Society of Plant Physiology od 1984 r., Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Ochrony Tatr od 15 grudnia 1983 r., a od roku 1977 był Strażnikiem Ochrony Przyrody.

Od roku 1948 był członkiem PZPR i członkiem Komitetu Uczelnianego. 12 listopada 1986 r. otrzymał „status zasłużonego działacza ruchu robotniczego". 25 kwietnia 1989 r. przyznano mu Medal Waryńskiego, ale odmówił jego przyjęcia, jako „niezgodnego z moimi przekonaniami". Był współorganizatorem ruchu kombatanckiego w Toruniu: wiceprezesem Zarządu Klubu Historycznego przy Toruńskim Oddziale Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego (późniejszej Fundacji „Archiwum Pomorskie AK") i współautorem (wraz z niżej podpisanym) projektu sztandaru Okręgu Pomorskiego AK, od roku 1989 przewodniczącym Zarządu Związku Żołnierzy AK, a od wiosny 1990 r. prezesem Okręgu Toruń Światowego Związku Żołnierzy AK.

W końcu lat osiemdziesiątych XX w. powrócił do działalności harcerskiej w Toruniu (przez cały czas utrzymywał kontakty z harcerstwem bydgoskim), włączając się w prace Komisji Historycznej Komendy Chorągwi i Kręgu „Orbita". Napisał historię „Błękitnej Czwórki Bydgoskiej" i jej sztandarów (maszynopisy powielane). Działalność ta została uwieńczona stopniem harcmistrza.

Zmarł 13 marca 1995 r. w Toruniu, pochowano go w Bydgoszczy.

Za zasługi wojenne, w pracy zawodowej i społecznej był odznaczony m.in.: Orderem Odrodzenia Polski V kl. (4 VII 1979), Złotym Krzyżem Zasługi (9 X 1973), Srebrnym Krzyżem Zasługi (20 IX 1954), Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami (3 V 1994), Krzyżem Kampanii Wrześniowej (15 VIII 1985), Krzyżem Armii Krajowej (3 XII 1985), dwukrotnie Medalem Wojska (1 VII 1948), Medalem Zwycięstwa i Wolności (17 IX 1947), Medalem X PL (17 I 1955), Złotym Medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju", Srebrnym Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP" z „Rozetą-Mieczami" (13 I 1987), Srebrnym Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP" (23 III 1992) Złotą Odznaką im. Janka Krasickiego (31 I 1973), Srebrną Odznaką im. Janka Krasickiego (28 II 1953), Medalem Waryńskiego (przyznanym 25 IV 1989 – odmówił

jego przyjęcia), Złotą Odznaką ZNP (4 XI 1968), Odznaką Honorową ZSP (24 XI 1971), Złotą Odznaką AZS (20 X 1972), Górską Odznaką Turystyczną PTT (30 IX 1949), Górską Odznaką Narciarską PTTK (10 II 1952 i 15 II 1953), Nizinną Odznaką Narciarską PTTK (6 III 1953), Odznaką Turystyki Narciarskiej – GON małą złotą (27 IV 1965), Odznaką „25 lat w PTTK" (3 XII 1980), Honorową Jubileuszową Odznaką GOT (16 XI 1985), Medalem Pamiątkowym w 50-lecie działalności Oddziału PTTK w Toruniu (12 IX 1972), Medalem „W uznaniu za dobrą pracę" (28 X 1977), Medalem 40-lecia AZS w Toruniu (1986), Medalem Pamiątkowym WSOWRiArt. (3 V 1991), Odznaką „Senior ZHP" (10 IX 1992 Bydgoszcz i 1 XII 1992 Toruń), Odznaką Honorową WRN w Bydgoszczy (4 XII 1965), Medalem Honorowym za Zasługi dla Hufca Bydgoszcz-Miasto (5 III 1988), Medalem Honorowym z okazji 80-lecia Harcerstwa w Bydgoszczy (8 VIII 1997), a także: Złotą Odznaką UMK z okazji 25-lecia Uczelni (16 XII 1970), Medalem okolicznościowym „UMK 1945–1985" (1987) i Medalem „Za Zasługi Położone dla Rozwoju Uczelni" (19 II 1989). W roku 1967 otrzymał Nagrodę IIº MOSW (zespołowa), w roku 1990 indywidualną Nagrodę IIº MEN oraz wiele nagród uczelnianych.

Źródła: dokumenty rodzinne w posiadaniu syna Miłosza; Archiwum UMK, akta osobowe, sygn. K53N/33; *Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994, Materiały do biografii*, Toruń 1995; *Słownik Biograficzny Konspiracji Pomorskiej 1939–1947*, cz. 1, Toruń 1994; *Toruński Słownik Biograficzny*, t. 3, Toruń 2002; L. Michalski, *Dzieje Błękitnej Czwórki Bydgoskiej*, Bydgoszcz 1989; „Głos Uczelni", nr 9/1995, Toruń; Fundacja „Archiwum Pomorskie AK", teczka osobowa; Archiwum Okręgu Toruń ŚZŻAK; „Taternik", nr 1/1995; *Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego* 1995; B. Otręba, *50-lecie AZS Toruń*, Toruń 1996; L. J. Welker, *Śladami lilijki w grodzie Kopernika*, Toruń 2002.